

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح ممنوعیت ورود خبرنگاران رسانه‌های آمریکایی و
انگلیسی حامی تحریم به کشور ایران»

مشخصات طرح

دوره یازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۴۳۷

شماره چاپ:

—

تاریخ چاپ:

—

معاونت مطالعات

سیاسی

سایر معاونت‌ها:

مطالعات فرهنگی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۶۰۱۷۶۴۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۵/۱۸

مقدمه

در کنار جنگ اقتصادی تمام‌عیار آمریکا علیه ایران، عملیات روانی و رسانه‌ای به رکن دوم فشار حداکثری تبدیل شده و در این شرایط «طرح ممنوعیت ورود خبرنگاران رسانه‌های آمریکایی و انگلیسی حامی تحریم به کشور ایران» که به صورت عادی اعلام وصول شده، در صدد است ورود خبرنگاران رسانه‌های آمریکایی و انگلیسی حامی تحریم به کشور ایران را ممنوع کند. ذیلاً ارزیابی طرح مذکور ارائه می‌شود.

متن طرح

ماده واحد - ورود خبرنگاران رسانه‌های آمریکایی و انگلیسی حامی تحریم علیه کشور ایران به خاک جمهوری اسلامی ایران ممنوع است و رسانه‌های داخلی مجاز به انتشار اخبار رسانه‌های مذکور نیستند.
تبصره «۱» - تخلف از احکام این قانون مستوجب مجازات تعزیری درجه چهار می‌باشد.
تبصره «۲» - آیین‌نامه اجرایی این قانون ظرف مدت دو ماه توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری وزارتخانه‌های امور خارجه، اطلاعات و دادگستری تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ارزیابی کلیات طرح

۱. در حال حاضر تعداد ۳۲۶ نفر خبرنگار رسانه‌های خارجی در قالب بیش از ۱۷۰ رسانه بین‌المللی در ایران دفتر و فعالیت‌های مستمر دارند.^۱ از این میان ۲۱ رسانه که در ایران در قالب رادیو - تلویزیون، خبرگزاری، نشریات و مؤسسات عکس فعالیت می‌کنند متعلق به دو کشور انگلیس و آمریکا می‌باشند. این در حالی است که ۳۲ کشور دیگر نیز در ایران رسانه دارند که شامل: اتریش، آذربایجان، اسپانیا، استرالیا، افغانستان، ارمنستان، آلمان، امارات، ایتالیا، بحرین، بلژیک، ترکیه، چین، روسیه، ژاپن، سوریه، سوئیس، عراق، عمان، فرانسه، فلسطین، قرقیزستان، قطر، کره شمالی، کره جنوبی، کانادا، کلمبیا، کویت، لبنان، لوکزامبورگ، هلند و یمن می‌باشد. در طرح فعلی، صرفاً رسانه‌های انگلیسی و آمریکایی موضوع قانونگذاری می‌باشند در حالی که چه بسا در میان رسانه‌های آلمانی یا فرانسوی نیز رسانه‌هایی وجود داشته باشند که حامی تحریم‌های ظالمانه

1. <https://foreignmedia.farhang.gov.ir/fa/pressoffices>

علیه ایران باشند در این صورت چرا نباید در فرض پذیرش سیاست منع ورود خبرنگاران این رسانه به ایران از ورود خبرنگاران سایر کشورهای حامی تحریم به کشور ممانعت به عمل آید.

۲. هدف از این قانون با توجه به مقدمه توجیهی، «مقابله با تحریم‌ها و جلوگیری از تشدید آنها از طریق ایجاد ممنوعیت ورود به ایران برای عاملان مؤثر در اقدامات ضدایرانی» است. با این حال، در ساختار اعمال تحریم علیه ایران در آمریکا خبرنگاران نقش چندانی ندارند، در مقابل رسانه‌ها در بیشتر اوقات اخبار مربوط به اقدامات خصمانه و تحریمی را زودتر اطلاع‌رسانی می‌کنند این خود مسئله‌ای است که به لحاظ سیاسی ارزشمند است.

۳. براساس لایحه قانونی راجع به خبرنگاران خارجی (مصوب سال ۱۳۵۹ شورای انقلاب) وزارت امور خارجه مسئول ورود و خروج و همچنین تصمیم‌گیری در مورد اخراج یا توقیف آنهاست. از سوی دیگر نظارت بر عملکرد خبرنگاران خارجی نیز برعهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. با توجه به اینکه ورود و خروج و استقرار خبرنگاران خارجی و نظارت بر عملکرد آنها براساس ضوابط و مقررات دو وزارتخانه فرهنگ و ارشاد اسلامی و امور خارجه ساماندهی می‌شود، اتخاذ مداخله سیاستی پیش‌بینی شده در طرح ارائه شده، چالش‌هایی را در روابط خبری ایران با این رسانه‌ها و ارتباطات رسانه‌ای جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها رقم خواهد زد. افزون بر این، استقرار دفاتر و حضور خبرنگاران خارجی در کشور موجب می‌شود آنها در چارچوب ضوابط و مقررات داخلی واقعیت‌های کشور را منعکس کنند. به‌ویژه اینکه در حال حاضر انعکاس اخبار انحرافی و ایران‌هراسی به یکی از اهرم‌های مهم جنگ تبلیغاتی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده است. در صورتی که این رسانه‌ها از ایران خارج شوند از دسترس و پاسخگویی و ضوابط نظارتی نیز خارج خواهند شد و با استناد و اتکا به شبکه‌های اجتماعی و عوامل داخلی غرب اقدام به انتشار اخبار مسموم و انحرافی علیه ملت ایران می‌کنند. چنانچه مشاهده می‌شود خبرگزاری‌های دارای نمایندگی در ایران، نسبت به سایر رسانه‌هایی که در ایران فعالیت رسمی ندارند، اخبار ضدایرانی کمتری را منعکس می‌کنند. برای مثال خبرگزاری بلومبرگ و تلویزیون‌های CNN، CBS و NBC و روزنامه‌های نیویورک تایمز و لس‌آنجلس تایمز آمریکا که نمایندگی مستقر در ایران دارند، نسبت به رسانه‌هایی مانند فاکس نیوز و واشنگتن‌پست، نگاه معتدل‌تری به جمهوری اسلامی ایران دارند.

۴. اطلاق عبارت مندرج در ذیل ماده واحده مبنی بر اینکه «رسانه‌های داخلی مجاز به انتشار اخبار رسانه‌های مذکور نیستند» شامل مواردی که انتشار اخبار رسانه‌های مذکور با هدف نقد و ارزیابی و آگاه‌سازی عمومی از عملیات روانی دشمنان صورت می‌گیرد را نیز دربر خواهد گرفت اجرای این بخش از طرح بخش عمده‌ای از رسانه‌های داخلی را دچار مشکل خواهد کرد.

- به‌موجب تبصره «۱» ماده واحده متخلف از مفاد این ماده به مجازات تعزیری درجه ۴ محکوم می‌گردد که این مجازات شامل حبس بیش از پنج تا ده سال و جزای نقدی بین ۱۸ تا ۳۶ میلیون تومان و انفصال دائم از خدمات دولتی و عمومی می‌باشد. از سویی در متن ماده واحده دو رفتار جرم‌انگاری شده یکی ورود خبرنگاران رسانه‌های آمریکایی و انگلیسی حامی تحریم علیه کشور ایران و دیگری اینکه رسانه‌های داخلی مجاز به انتشار اخبار رسانه‌های مذکور نیستند. از این رو مشخص نیست که آیا این مجازات برای یکی از عناوین وضع شده است یا هر دو عنوان مشمول مجازات تعیین شده می‌باشند، بنابر این طرح مذکور ابهام دارد و مغایر اصل قانونی بودن جرم و مجازات می‌باشد.

جمع‌بندی

ایده اصلی این طرح مبنی بر نظارت و کنترل نظام‌مند بر عملکرد رسانه‌های خارجی به‌جا و صحیح است ولی جزئیات و نحوه عملیاتی کردن آن نیازمند قانونگذاری نیست، بلکه مستلزم بهره‌گیری از ابزارهای نظارتی مجلس است. در حال حاضر، در همه کشورهای جهان، از جمله در انگلیس و آمریکا، دستگاه‌های اجرایی کشورها بر عملکرد رسانه‌های خارجی نظارت فعال دارند. از این‌رو، مجلس شورای اسلامی اسلامی می‌تواند براساس معیارهایی چون عملکرد رسانه‌های خارجی در همراهی با تحریم، تحریک افکار عمومی علیه حاکمیت، شایعه‌پراکنی، حمایت از گروه‌ها و جریان‌های معاند و متخاصم با جمهوری اسلامی ایران، ایران‌هراسی، انتشار اخبار دروغ درباره وضعیت حقوق بشری در ایران و... از نهادهای اجرایی درخواست گزارش کتبی و شفاهی نماید و در صورت مشاهده تخلف یا غفلت در نظارت بر فعالیت این رسانه‌ها از ابزارهای نظارتی خود استفاده کند. بنابراین ضمن تأیید کارکرد رسانه‌های آمریکایی و انگلیسی حامی تحریم‌های آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان ابزاری برای جهت‌دهی افکار عمومی جهانی و اعمال فشار بر کشور، سازوکار پیش‌بینی شده در طرح برای حل این مسئله مناسب نبوده و دارای تبعات منفی است. علاوه بر این، پیشنهاد می‌شود در کنار نظارت و کنترل رسانه‌های خارجی توسط نهادهای اجرایی، برای جلوگیری از اقدامات مخرب، کاهش فشارهای خارجی و مدیریت فضای رسانه‌ای رویکردهای ایجابی در ارتباط با تقویت فعالیت‌های رسانه‌ای جایگزین مورد حمایت قرار گیرد. در این زمینه پیشنهادهای ذیل ارائه می‌گردد:

۱. بهره‌گیری از ابزارهای نظارتی مجلس شورای اسلامی برای ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی متولی مدیریت و ساماندهی به رسانه‌ها و خبرنگاران خارجی از جمله وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت خارجه و وزارت اطلاعات و بازنگری و تصحیح آیین‌نامه نظارت و کنترل رسانه‌های خارجی با مشارکت نمایندگان محترم مجلس.
۲. حمایت معنوی و تقویت مالی رسانه‌های مکتوب و تصویری برون‌مرزی جمهوری اسلامی ایران در برابر رسانه‌های خارجی با هدف خنثی‌سازی تبلیغات منفی و بهبود تصویر افکار عمومی دیگر کشورها از ایران.
۳. پشتیبانی از تأسیس و فعالیت رسانه‌ها و خبرنگاران همسو با جمهوری اسلامی ایران و آرمان‌های انقلاب اسلامی به‌منظور ایجاد بلوک رسانه‌ای منسجم و قوی کشورهای مستقل.
۴. ترویج همکاری و هماهنگی رادیوها، تلویزیون‌ها و مؤسسات رسانه‌ای کشورهای اسلامی و دولت‌های مستقل در زمینه‌های حرفه‌ای، فنی، خبری، امور مربوط به برنامه‌ها، نیروی انسانی، مبادله تولیدات و تجربیات و آموزش و در همه ابعاد فرهنگی، دینی و سیاسی در راستای بیان مسائل مظلومان و مستضعفان و مقابله با انواع تبعیض، تحریم، استعمار و تهاجم فرهنگی.